

ЖАКЛИНА СПАЛЕВИЋ*

Универзитет Сингидунум
Београд

ЖЕЉКО СПАЛЕВИЋ

Универзитет Доња Горица
Подгорица

УДК 351.78:004.738.5

Монографска студија

Примљен: 28.12.2016

Одобрен: 19.01.2017

Страна: 171-183

СТАЊЕ СЕРВИСА ЕЛЕКТРОНСКЕ УПРАВЕ БАЗИРАНИХ НА РАЧУНАРСТВУ У ОБЛАКУ

Сажетак: Током последњих деценија, велики број појединаца, привредних друштава и владиних институција усвојио је концепт Интернета и технологија базираних на веб-у у оквиру свакодневних активности и послова. Са аспекта сектора владиних институција сервис електронске управе су имплементирани и нашли су примену у многим земљама. Електронска управа обезбеђује различите видове сарадње између владиних институција и грађана, владиних агенција, запослених у владином сектору као и правних лица и привредних друштава. Последњих година рачунарство у облаку је постало водећа рачунарска платформа за дељење ресурса која укључује дељење инфраструктуре, софтвера, апликација и пословних процеса. Применом у оквиру електронске управе рачунарство у облаку нуди побољшани менаџмент за аутоматизовано решавање проблема, већи ниво сигурности, економску уштеду у виду дељења података, као и очување животне средине смањењем папирне документације. У овом раду аутори су дали предлог новог сервиса електронске управе за сарадњу између земаља у оквиру контроле на граничним прелазима у циљу борбе против тероризма.

Кључне речи: електронска управа, рачунарство у облаку, мигрантска криза, гранична контрола, Национални систем безбедности

Увод

Електронска управа у савременом друштву може се посматрати као убрзана трансформација традиционалног начина рада јавне управе. Неки од аутора дефинишу електронску управу као начин да владине институције користе најновије информационо - комуникационе технологије, посебно апликације базирание на употреби веб-а у циљу бржег и лакшег пружања информација грађанима. Са друге стране ове технологије омогућавају побољшање квалитета рада владиних сервиса, као и прилику да грађани учествују у раду демократских институција и процеса¹. Појам електронске управе има своје корене у

* zspalevic@singidunum.ac.rs

¹ Zhiyuan, Fang (2002): *E-government in digital era: concept, practice, and development*, International journal of the Computer, the Internet and management. 10(2), pp. 1-22.

покушајима влада многих земаља да модернизују државну управу као одговор на незадовољство и неслагање грађана². Е-управа има потенцијал за јачу изградњу институционалних капацитета, за боље пружање услуга грађанима и привредним друштвима, за смањење корупције повећањем транспарентности, сигурности и друштвене контроле³. Број владиних сервиса који су доступни online повећава се сваког дана. Такође, број корисника е-управе се повећава сваког дана. Са повећањем броја сервиса и броја корисника повећава се и потреба за хардверским и софтверским ресурсима. С обзиром на овај податак, потребна су нова решења за даљи развој. Као једно од решења даље имплементације и примене сервиса електронске управе широм света посматра се и концепт рачунарства у облаку. Ова технологија требала би да обезбеди повећану ефикасност, смањење трошкова, више поузданих и ефикасних сервиса као и да смањи време чекања на обраду података. Рачунарство у облаку је савршени концепт за многа привредна друштва, владине институције као и за грађане.

Према IEEE организацији рачунарство у облаку је „Парадигма у којој су информације привремено смештене на Интернет серверу и кеширане привремено на клијент рачунарима што укључује персоналне рачунаре, центре за забаву, преносне рачунаре, итд.“

Електронска управа имплементирана на основу рачунарства у облаку може имати много већу примену од прости интеракције између корисника и владиних агенција. Одговарајуће владине агенције могу обезбедити различите сигурносне механизме како би заштитиле домовину, владу и њене грађане од терористичких напада. У циљу решавања оваквих задатака владине агенције уз помоћ рачунарства у облаку могу радити брзо и ефикасно над истим подацима и могу делити податке и информације о потенцијално сумњивим лицима. У борби против тероризма сарадња између земаља је такође веома битна.

Са аспекта међународне сарадње земље могу креирати виртуалне сервисе електронске управе на бази примене рачунарства у облаку у циљу праћења миграната, сумњивих лица и пошиљки. Овакве виртуалне апликације морају имати строго дефинисана правила и привилегије приступа између чланица потписница споразума. За овакав вид сарадње мора бити усвојен посебан сет закона од стране сваке од земаља. Главни циљ овог рада је да пружи информације о тренутном стању сервиса електронске управе базираних на рачунарству у облаку. Други циљ је предлог модела за креирање новог сервиса електронске управе који се може користити у великом броју земаља.

² Oakley, Kate (2002): *What is e-governance?*, Integrated Project 1: e-Governance Workshop, Strasbourg, 10-11.

³ Ronaghan, Stephen (2002): *Benchmarking E-government: A Global Perspective - Assessing the UN Member States*, United Nations Division for Public Economics and Public Administration.

Примена електронске управе базиране на рачунарству у облаку у оквиру међуграничне сарадње

Рачунарство у облаку се користи да разбије баријере многих влада да уђу у нову фазу сарадње, партнерства, размену услуга, и анкетирања ресурса. То је ефикасан начин за размену информација између грађана, побољшање доступних услуга и управљање буџетом. Сервиси е-управе су у употреби за различите врсте задатака, али најчешће само унутар граница конкретне земље. У овом раду аутори предлажу модел облака е-управљања за сарадњу између земаља у циљу заштите грађана од терориста. Различите терористичке активности постале су глобална претња у свету. Недавна мигрантска криза је повећала страх, али и могућност терористичких напада. У циљу спречавања нежељених догађаја земље морају да сарађују.

Прва ствар која треба да се уради је потписивање споразума о међусобној сарадњи. Споразум треба да садржи све информације о заједничким ресурсима и врсте података који ће бити дељени. Кључни проблем у овој фази је власништво облака и апсолутне контроле администрације. Због чињенице да ће у облаку бити чувани лични подаци о грађанима, очекује се да ће свака земља хтети да буде власник облака. Да би се обезбедила сигурност персоналних података грађана, подаци треба да се чувају на облаку који се налази на серверима у земљи.

То би могао бити исти облак који је у употреби за сервисе е-управе који су на нивоу владе. Потребно је креирати хибридни облак који ће бити дељен између више земаља. Овај облак мора да обезбеди контролу апликација за сваку земљу. Облак-посредник неће садржати никакве личне податке о грађанима. Овај облак треба да буде дизајниран само за чување апликација за сваку земљу и да обезбеди сигуран приступ подацима. Свако пријављивање, приступ подацима и одјава треба бити забележена. Запис треба да садржи следеће информације: позивни број земље, поштански број, личне информације запосленог, датум и време приступа и тражени упит. На основу таквог документа, у сваком тренутку могуће је идентификовати из које земље је приступљено облаку. Такође, лако је утврдити ко је, и из ког града приступио облаку. Веома је важно да свака земља обезбеди приступ што већој количини података о грађанима.

Ово је посебно важно за базе података регистрованих терориста и терористичких организација. Е-управа базирана на рачунарству у облаку је направљена тако да је могу истовремено користити више државних организација. Најефикаснија употреба ће бити на граничним прелазима и аеродромима. Кроз апликације које се налазе на облаку, запослени у државним институцијама могу након пријаве на систем проверити податке о страном држављанину. Примена треба да обезбеди и приступ подацима који се налазе на облаку друге државе. У исто време запослени морају да имају могућност да провере личне и биометријске податке грађана. На основу личних и/или биометријских података, запослени ће имати могућност да провери све друге податке, како би се

утврдило да ли су подаци тачни или не. На основу заједничких података држава на облаку, различити подаци путника се могу проверити, на пример, да ли је путник је регистрован као припадник терористичке групе или не.

Данас је велики број миграната који прелази границе неколико земаља како би стигли на своје одредиште. Неки од њих имају путне или личне исправе, али велики број њих нема никаквалична документа. У оваквим ситуацијама, гранична полиција треба да евидентира сваког од њих, и да покуша да пронађе што више информација о сваком појединцу. У многим случајевима са мигрантима путују људи који су чланови криминалних и терористичких група. Да би успешно идентификовале појединце, државе требају стално да ажурирају своје базе података у облаку.

Почетком сукоба у Сирији, пролећа 2011. почињу огромне миграције према Европи подржане миграцијама из Ирака и Северне Африке које се мере десетинама милиона миграната. Миграциони путеви су копном, преко Мале Азије према Европи и морем, преко Средоземног мора ка Европи. Разлози миграција су ратни сукоби, разореност целих градова и насеља, физички опстанак, урушавање државних система, али и немаштина и глад. Користећи ову ситуацију терористичке групе убацију појединце и групе међу невољнике, са прецизним задацима о активностима и актима које треба предузимати по пристизању на одређену дестинацију.

Земље Европе на челу са чланицама ЕУ као да нису спремне дочекале ову ситуацију па је успостављени систем заштите граница дошао пред ново искушење. Чуди спорост у реаговању на најновију мигрантску кризу од стране званичника и органа ЕУ, чланица ЕУ и њихових безбедносних система. Неретко се земље нашег окружења од стране ЕУ охрабрују да се поштују људска права и слободе миграната али шта је са правима и слободама становништва у нашем региону? У наш регион се гомилају мигранти, а неке чланице ЕУ граде вештачке препреке и имају рестриктивну политику проласка кроз њихову територију што за последицу има нарушене међудржавне односе, економско исцрпљивање и сл.

Пракса показује да до тада успостављени систем заштита граница, укључујући и спољне границе ЕУ, није издржао притисак и број миграната, па се прибегавало мерама - од израде зидова до употребе средстава принуде од стране оружаних органа. Ове активности нису дале очекиване резултате јер су мигранти пробијали ограде на границама и кордоне полиције и улазили у друге државе што је за последицу имало неселективно и неконтролисано кретање људи. На овај начин многи мигранти нису полицијски регистровани и не зна им се даљи правац кретања или боравишта-пребивалишта. Упоредо са овим мерама у одабраним државама као што су нпр. Грчка и Турска, изграђују се прихватни центри у којима се сабирају мигранти и врши њихово регистравање. Овако третирани мигранти добијају документа што другим полицијама знатно олакшава рад на границама.

Зато, несметани пролаз миграната поменутим рутама кретања треба што више и строжије контролисати и каналисати како би се открила она лица која ову ситуацију користе као параван за илегалан улазак у Европу. Управо кана-

лисање и контрола миграната и других лица на легалне граничне прелазе доприноси свеукупној безбедности. Наравно, искуство показује у најновијем светлу миграција у Европи, да су досадашњи системи праћења и контроле лица на границама - спори, неефикасни или нису довољно правно уређени. Зато, рачунарство у облаку чини искорак више у електронској управи и размени података. На нашим просторима већ постоји искуство у супростављању тероризму и контроли миграција али треба допунити и проширити постојеће спорузме и друге акте који могу бити добра основа за рачунарство у облаку. Рачунарство у облаку је значајан алат националним и међународним полицијама.

Као што је поменуто, правни основ и делимично функционални већ постоји али га треба додатно уредити и прецизирати који се подаци похрањују у облаку. Рачунарство у облаку може садржати унапред дефинисане конкретне податке из неких међународних и свих унутар националних база података. Дакле, треба уредити који подаци из разних евиденција се похрањују у облаку и не мање важно, која лица имају приступ. Суштина је сарадња међу државама што није новост у међународним односима а бројни међународни и регионални правни акти и организације то потврђују. Тако, Међународна организација криминалистичке полиције – INTERPOL у свом статуту а приоритетно у свом раду поставља међународну полицијску сарадњу, односно сарадњу криминалистичких полиција⁴. Сарадња се остварује преко централних националних бироа (ЦНБ) националних полиција а разлози успостављања ЦНБ су координација активности и централизовање информација и брзо преношење информација. Улога НЦБ, између осталих, састоји се у централизованом вођењу евиденције о међународним криминалцима и комуникацији према органима у својој земљи или према страним органима⁵. INTERPOL има велику базу података коју свака држава чланица користи директно и преко својих полицијских представника државе у седишту INTERPOL -а - официра за везу. Рад НЦБ односи се на расписивања међународних потерница, екстрадиција, послове међународне кривично-правне помоћи, евидентирање правоснажних пресуда судова, евиденције лица и предмета...

Слично нивоу INTERPOL - а, али на европском нивоу, ЕУ има своје институције, комитете и управне групе са поделом надлежности за имиграционе послове и азил, полицијску сарадњу и сарадњу са царином и сарадњу судова. Земље ЕУ су донеле Конвенцију о Europolу⁶ као служби европске полиције. Europol је организација која се бави разменом обавештајних података које размењује на основу међувладиних споразума преко националних органа за сарадњу - официра за везу. Europol, између осталих, подржава законске активности земаља чланица против незаконитих миграција и тероризма. Задаци Europolа су: прикупљање, чување, обрада, анализа и размена информација и координација, организација и спровођење истрага и оперативних радњи⁷.

⁴ Бабовић, Будимир (1997): *Полиција у светском поретку*, НЕА, Београд, стр. 150.

⁵ Ибид, стр. 160.

⁶ Конвенција о EUROPOL-у, JOCE, No 95/C 316/01, Конвенција је донесена 26.07.1995. а Генерални секретар Савјета ЕУ је депозитар ове конвенције – чл. 47.

⁷ Устав Европе, (ур.) Јањевић, Милутин (2005): *Службени гласник*, Београд, чл. III-276.

Обзиром да су носиоци активности на границама националне полицијске организације, препознате су потребе за потписивањем разних међународних докумената⁸. Тако је још 2005. закључен Споразумом о сарадњи између Мисије OEBS-а у Србији и Црној Гори и Министарства унутрашњих послова Републике Црне Горе⁹ где је уређена непосредна сарадња на координацији у обезбеђивању помоћи коју ће међународна заједница пружити МУП-у као и усмеравању ове помоћи у приоритетним областима и пројектима. Помоћ се односи на спровођењу докумената која се односе на: пројекат “унапређење криминалистичких капацитета” (криминалистички обавештајни рад, форензички капацитети...), развој граничне полиције... Меморандумом о сарадњи између Министарства унутрашњих послова и јавне управе и Мисије OEBS-а у Црној Гори¹⁰ уређена је непосредна сарадња и координација и обезбеђивање помоћи коју ће међународна заједница пружити МУП-у. Према овом документу, Мисија OEBS-а, између осталих, координира у областима: криминалистичке истраге (борба против корупције, организованог криминала, специјалистичке обуке...), јачање капацитета граничне полиције... Искорак више је Споразум о стратешкој сарадњи између Црне Горе и Европске полицијске канцеларије (Europol)¹¹ којим се унапређење сарадња држава чланица Европске уније, које делују кроз Europol и Црне Горе у спречавању, откривању, сузбијању и истрази тешких облика међународног криминала у свим областима криминала, посебно путем размене стратешких и техничких информација.

Интересантан је Радни аранжман о успостављању оперативне сарадње између Управе полиције Црне Горе и Европске агенције за управљање оперативном сарадњом на спољним границама држава чланица Европске уније (FRONTEX)¹² којим се уређује сарадња на одрживом партнерству а која се односи на борбу против нерегуларних миграција и са њима повезаног прекограничног криминала и развијање поверења између граничних служби. Да би рачунарство у облаку функционисало, управо треба бити испостављено међусобно поверење подржано строгим упуствима коришћења.

⁸ Спалевић, Жељко (2013): Правни положај полиције у управном систему Црне Горе, FDES, Подгорица, стр. 221-230

⁹ Споразум о сарадњи закључен између Мисије OEBS-а у Србији и Црној Гори и Министарства унутрашњих послова Републике Црне Горе, потписан у Подгорици 04.11.2005.

¹⁰ Меморандум о сарадњи између Министарства унутрашњих послова и јавне управе и Мисије OEBS-а у Црној Гори, потписан у Подгорици 17.07.2009.

¹¹ Споразум о стратешкој сарадњи између Црне Горе и Европске полицијске канцеларије потписан од стране представника Владе Црне Горе и представника Европске полицијске канцеларије, дана 19. септембра 2008. године, у Подгорици, а 15. јула 2009. у Скупштини Црне Горе усвојен је Закон о потврђивању споразума о стратешкој сарадњи између Црне Горе и Европске полицијске канцеларије, Скупштина Црне Горе, СУ-СК Број 01-82/5, Подгорица, 15. јула 2009.

¹² Радни аранжман о успостављању оперативне сарадње између Управе полиције Црне Горе и Европске агенције за управљање оперативном сарадњом на спољним границама држава чланица Европске уније (FRONTEX), потписан у Варшави 18.06.2009. FRONTEX је агенција EU са сједиштем у Варшави, настала као специјализовано и независно тело које је задужено за координацију оперативне сарадње између држава чланица у подручју граничне безбедности. Активности Фронтех су обавештајне природе. Фронтех допуњује и даје додатну вредност за систем управљање границама држава чланица.

Меморандумом о разумевању између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе као и Управе полиције и Међународне организације за миграције везано за имплементацију пројекта “Подршка управљању миграцијама у Црној Гори”¹³ уређено је јачање капацитета у управљењу миграцијама и оснивање Прихватилишта за странце. Овим меморандумом успоставља се сарадња на управљању миграцијама и оснивање *Прихватилишта за странце*.

Са Мисијом прелазне администрације UN на Косову, 2003. потписан је Меморандум о разумевању о полицијској сарадњи између Владе Републике Црне Горе и Мисије прелазне администрације UN на Косову (“UNMIK”)¹⁴ којим се јача сарадња у борби против криминала и криминалних организација посебно у области кријумчарење оружја и размена информација о криминалцима и изградња међусобног поверења и јачање сарадње у борби против тероризма и организованог криминала.

У циљу регионалне сарадње успостављене су Јадранско-Јонска иницијатива, SECI (Southeast European Cooperative Initiative), SEPCA (Southeast Police Chiefs Association), покренути пројекти и обуке OCTN (Organized Crime Training Network), CARDS POLICE (CARPO – Regional Police Project), TAIEХ (Technical Assistance and Information Exchange).

Године 2003. потписан је Споразумом између влада Црне Горе и Албаније против илегалне миграције, борбе против тероризма, борбе против организованог криминала. Споразумом између владе Републике Црне Горе и владе Републике Турске о полицијској сарадњи¹⁵ уређује се борба против: тероризма, незаконите миграције, финансирања тероризма, компјутерски криминал. Ова сарадња се спроводи кроз међусобно информисање о околностима чије сазнање може помоћи превенцији ризика када је у питању јавни ред и безбедност. Споразум између Министарства унутрашњих послова Републике Црне Горе и Савезног Министарства унутрашњих послова Републике Аустрије¹⁶ о полицијској сарадњи у областима: међународни тероризам, кријумчарење људи и илегалне миграције, пружање међусобне помоћи о сузбијању нелегалних миграција... Са савезном полицијом Белгије је потписан Меморандум о разумевању између Савезне полиције Белгије и Управе полиције Републике Црне Горе¹⁷ који има за циљ јачање сарадње између две полиције у вези размене практичних искустава, научне помоћи и размене информација.

¹³ Меморандум о разумевању између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Управе полиције и Међународне организације за миграције везано за имплементацију пројекта “Подршка управљању миграцијама у Црној Гори”, потписан 25.09.2009

¹⁴ Меморандумом о разумевању о полицијској сарадњи између Владе Републике Црне Горе и Мисије прелазне администрације UN на Косову (“UNMIK”), потписан октобра 2003.

¹⁵ Споразум између владе Републике Црне Горе и владе Републике Турске о полицијској сарадњи, потписан у Инстанбулу 14.06.2007.

¹⁶ Споразум између Министарства унутрашњих послова Републике Црне Горе и Савезног Министарства унутрашњих послова Републике Аустрије о полицијској сарадњи, потписан 11.11.2004. у Бечу.

¹⁷ Меморандум о разумевању између Савезне полиције Белгије и Управе полиције Републике Црне Горе, потписан 22.11.2006. у Бриселу.

У нашем окружењу постоје слични документи као што је Споразумом између владе Словеније и владе Републике Црне Горе о сарадњи у борби против организованог криминала, трафикинга људи и илегалних миграција, трафикинга недозвољеним дрогама и прекурсорима, тероризма и осталих облика криминала¹⁸. Такође, са Босном и Херцеговином потписан је Споразум између владе Републике Црне Горе и Већа министара Босне и Херцеговине о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, нелегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, илегалне миграције и осталих кривичних дјела¹⁹. Са Бугарском постоји Споразумом између владе Црне Горе и владе Републике Бугарске²⁰ о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, нелегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, илегалне миграције и осталих кривичних дела.

Споразумом између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Министарства унутрашњих послова Републике Хрватске о полицијској сарадњи²¹ уређује се сарадња у областима међународни тероризам, илегална миграција... Споразумом између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Министарства унутрашњих послова Руске Федерације²² уређује се сарадња у вези кривичних дела терористичких аката укључујући и финансирање тероризма, илегалне миграције...

На крају треба истаћи сарадњу између Србије и Црне Горе потписивањем Протокола између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства унутрашњих послова Црне Горе о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, илегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, трговине људима, илегалних миграција и других кривичних дела као и о сарадњи у другим областима из њихове надлежности²³ којим се још уређује сарадња у областима: кривичних дела против приватне својине, отмице, изнуда, илегална производња и поседовање експло-

¹⁸ Споразумом између Владе Словеније и Владе Републике Црне Горе о сарадњи у борби против организованог криминала, трафикинга људи и илегалних миграција, трафикинга недозвољеним дрогама и прекурсорима, тероризма и осталих облика криминала, потписан у Будви 13.10.2006.

¹⁹ Споразум између Владе Републике Црне Горе и Вијећа министара Босне и Херцеговине о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, нелегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, илегалне миграције и осталих кривичних дјела, потписану Будви 07.09.2007.

²⁰ Споразум између Владе Црне Горе и Владе Републике Бугарске у сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, нелегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, илегалне миграције и осталих кривичних дјела, потписан у Подгорици 05.04.2005.

²¹ Споразум између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Министарства унутрашњих послова Републике Хрватске о полицијској сарадњи, потписан у Загребу 22.11.2005.

²² Споразум између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Министарства унутрашњих послова Руске Федерације, потписан у Ст. Петербургу 08.10.2008.

²³ Протокол између Министарства унутрашњих послова Србије и Министарства унутрашњих послова Црне Горе о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, илегалне трговине наркотицима, психотропним супстанцама и прекурсорима, трговине људима, илегалних миграција и других кривичних дјела као и о сарадњи у другим областима из њихове надлежности, потписан у Београду 03.12.2003.

жива, ватреног оружја и НХБ оружја, праће новца, кривичних дела против безбедности рачунарских података. Поред ових, сарадња ће се одвијати у областима: обезбеђења штићених личности и објеката, противпожарне заштите, стратешког планирања, развоја информационих и телекомуникацијских система и заштите вођења и коришћења података из службених евиденција.

Протоком о спровођењу заједничких патрола уз заједничку државну границу²⁴ уређује се успостављање заједничких патрола уз државну границу, унапређује сарадња уговорених страна у борби против свих видова прекограничног криминала, те успоставља систем ефикасније контроле и надзора државне границе. Протоколом између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе о организовању и одржавању редовних састанака између представника граничних полиција на централном, регионалном и локалном нивоу²⁵ уређује се одржавање састанака на три нивоа са програмима који обухватају: преглед стања на заједничкој државној граници, прекогранични криминал, илегалне миграције, анализе ризика, заједничке операције, унапређење полицијске сарадње, заједничка обука и образовање и логистика. Из наведеног јасно произилази да су у погледу легислативе урађени одређени напори у међудржавној и институционалној сарадњи па престоји рад на успостављењу модела за формализовање рачунарства у облаку прво на регионалном нивоу а касније, зашто не, и на европском. Рачунарство у облаку се након техничког уобличавања, прецизним процедурама о употреби, попуњава подацима националних полиција.

Националне полиције документују своје активности кроз вођење евиденција или пружање података о појавама, догађајима и чињеницама. Ради се о евиденцијама о: јавним исправама грађана, лицима лишеним слободе; извршеним кривичним делима и прекршаја, извршиоцима кривичних дела и прекршаја, лицима и предметима за којима се трага и лицима којима је забрањен улазак у земљу; лицима за која је спроведен поступак утврђивања идентитета, дактилоскопираним лицима, фотографисаним лицима и DNK претрагама лица; несталим лицима; несталим предметима; неидентификованим лешевима; особеним знацима, одређеним категоријама лица; оперативним информацијама; ванредним активностима – догађајима и реализованим акцијама; о држању оружја; одузетим ствари и предмета; ванредним обезбеђивањима; странцима са сталним настањем и привременим боравком²⁶.

Свакако најприхватљивије и уједно најистинитије евиденције су оне које се односе на биометријске карактеристике човека. На основу њих се, прво,

²⁴ Протокол о спровођењу заједничких патрола уз заједничку државну границу, потписан између Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе и Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

²⁵ Протокол између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства унутрашњих послова и јавне управе Црне Горе о организовању и одржавању редовних састанака између представника граничних полиција на централном, регионалном и локалном нивоу, потписан у Београду 2008.

²⁶ Спалевић, Жељко (2013): *Правни положај полиције у управном систему Црне Горе*, FDES, Podgorica, str. 60-61.

лице идентификује а потом се такво лице може пратити где код се креће и коју год границу прелази. Разликују се две врсте биометријских карактеристика:

1. Физиолошке карактеристике (лице, термограм лица и тела, отисак прста, геометрија длана, шареница ока, мрежњача ока, облик и карактеристике ушне шкољке, DNK, мирис).
2. Карактеристике понашања (динамика хода, глас, динамика куцања, потпис)²⁷.

Из овог следи да све ове евиденције садрже много података о лицу, од имена и презимена, надимка, псеудонима, броја телефона, података о рођењу, држављанству(има), личног јединственог броја, личних спољних карактеристика, место или гранични прелаз уласка-изласка из земље, биометријских података, контаката са безбедносно интересантним лицима до екстремистичког понашања и уверења и криминалних активности.

Очигледно је да постоји знање и стручност полиција у прикупљању података али недовољна технолошка увезаност унутар националних система или споре и некада компликоване процедуре - у пракси праве потешкоће детектовања терориста и нелегалних миграната на границама. Потреба за додатним подацима је препозната па је полиција кренула са пројектом "Полиција вођена обавештајним радом"²⁸. Правилан циклус обавештајне делатности је: сакупљање података, оцена, сређивање, анализа и процена што можемо упоредити са већ поменутиим задацима EUROPOL-а.

Прикупљање података се односи на сакупљању података из великог броја извора – од јавних извора до извора из државних органа и међународне сарадње. Спроводи се следећим методима: свакодневно извештавање и запажање (службене забелешке, извештаји и оперативне информације) државних службеника у свим државним органима и органима управе; коришћење „оперативних веза”; прикупљање обавештења од грађана; прикупљање обавештења од других миграната; претраживањем кривичних, прекршајних, оперативних и других евиденција; међународна сарадња; праћење средстава јавног информисања и интернета; изучавање научне, стручне и друге литературе; интервјуи и анализе стручњака за поједине области; истраживања и ставови невладиних организација; интересовања и активности приватних привредних друштава у разним областима; видео материјал, фотографије, скице, карте итд. Оцена је активност којом се прегледају прикупљени подаци на основу релевантности, истинитости и поузданости. Тако се уклањају бескорисни, ирелевантни и погрешни подаци и припрема организација података тако да се могу направити везе између података који на први поглед нису у вези. Сређивање података односи се на уређивање и категоризацију података, нпр. према држављанству, полу, начину преласка границе... Овако обрађени подаци уносе у базу података. Након сређивања података и оцене ради се анализа. Анализа је мисаони процес где се тумаче постојеће информације и даје им се нови квалитет о поје-

²⁷ Ваџа, Мирослав: *Odabrane teme iz biometrije – poglavlje IV*, Varaždin, 2005. u: Mladen Milosavljević i dr., *Perjanik* br.24, Policijska akademija Danilovgrad, 2011., str. 66.

²⁸ Управа полиције Црне Горе, Приручник – Полицијски послови вођени обавештајним радом у Црној Гори, Подгорица, бр. 01-051/09-38972/1 од 02.12.2009.

динцу, догађају или стању безбедности. Стање безбедности односи се на два дела: општи (приказ свих кривичних дела, број миграната, нелегални прелаз државне границе...) и посебни (обележја криминалитета и догађаја, тј. распрострањеност, карактеристике починилаца, трендови и сл.). Процена је мисаона активност која се документује а којим се прогнозира даље одвијање безбедносне ситуација и планирају активности на регистрацији миграната и других лица која прелазе границу, њиховог броја, даљим плановима и кретањима.

За потребе рада на платформи рачунарства у облаку није потребна посебна организациона јединица што доприноси смањењу трошкова и повећава функционалност јер су ангажовати службеници који раде на криминалистичко-обавештајним пословима и на граничним прелазима. Дакле, службеници се постављају на три нивоа у оквиру државе: локални, регионални, централни ниво и на међудржавном нивоу. На локалном и регионалном нивоу су службеници полиције задужени за рад на овим пословима, док су на националном и међудржавном нивоу – официри за везу. На локалном нивоу ови службеници су подређени руководиоцу локалне полиције и граничног прелаза а прикупљене податке шаљу регионалном нивоу. На регионалном нивоу службеници који се баве обавештајним радом директно су подређени руководиоцу регионалне полиције (центар безбедности/полицијска управа који често обухватају неколико градова или већу територију) који сређују добијене податке са локалног нивоа. На националном нивоу ове послове обављају службеници-официри за везу, који су организацијски постављени у управи криминалистичке полиције или граничне полиције.

Могу се успоставити два модела рада са базама података у облаку:

1. Када службеник полиције (локални и регионални ниво) у свој рачунар или на неком другом техничком средству, на граничном прелазу или на терену, унесе неке од већ поменутих података предметног лица, аутоматски се шаље сигнал у “централни Облак” где официр за везу основном и напредном претрагом - претражује базе података и повратно шаље информације о том лицу са захтевом за предузимање даљих мера.
2. Уношењем података о лицу које на граничном прелазу или на другом месту на граници од стране службеника граничне полиције, одмах се приступа базама Сloud-а и почиње претрага база и ако је лице већ регистровано добијају се подаци. Ако лице није регистровано треба приступити попуњавању унапред припремљене апликације о лицима са или без личних исправа.

Треба узети у обзир и техничку и технолошку реалност да се релативном кратком времену на више граничних прелаза и ванредних места где се прихватају мигранти, обраде сва лица и да систем издржи велики број захтева за основну, детаљну претрагу и унос нових података. Рачунарска мрежа мора бити заштићена и безбедна а сви службеници који имају приступ поменутих базама података (на граничним прелазима, на локалном, регионалном и централном нивоу) требају имати дозволу за приступ и рад са тајним подацима што је уређено националним прописима па им је то уједно и лиценца са одговарајућим нивоом за претраживања платформе рачунарства у облаку која је степенована одређеним нивоом тајности.

Императив је да се искористе постојеће базе података и поједноставити њихово експлоатисање. Док трају безбедносне провере за лица уобичајеним или традиционалним поступцима терористи већ делују и сакривају се након извршеног акта. Свакако да је циљ безбедносних служби спречавање напада на становништво и објекте, дакле, превентивне активности а потом лишавање слободе терориста. Облак је рачунарска платформа која омогућује брзо детектовање лица, њихово праћење а тим прикупљање нових података.

Закључак

Данас скоро свака земља света има развијен и имплементиран сопствени систем електронске управе у циљу побољшања перформанси организације јавног сектора и јавне управе. Такође је велики број земаља увео коришћење електронске управе на бази рачунарства у облаку који доноси велики број предности у односу на традиционални начин организације електронске управе. У циљу побољшања и лакше имплементације рачунарства у облаку у оквиру електронске управе владе земаља требају да сагледају како постојећи закони и законске регулативе у већем броју области утичу на развој рачунарства у облаку. У циљу проширења међународне сарадње многе земље требају да буду флексибилније у погледу дељења личних података о својим грађанима, као и да усвоје низ закона који би регулисао ову област. На основу свих чињеница може се закључити да ће рачунарство у облаку бити фундаментална инфраструктура за економију, националну сигурност, едукацију и развој друштва уопште.

Литература:

1. Babović, Budimir (1997): *Policija u svjetskom poretku*, NEA, Beograd.
2. Das, Rama Patnaik, Sachidananda and Misro, Ajita. (2011): *Adoption of Cloud Computing in e-Governance*, International Conference on Computer Science and Information Technology, Springer Berlin, Heidelberg, pp. 161-172.
3. Konvencija o EUROPOL-u, JOCE, No 95/C 316/01, 26.07.1995.
4. Memorandum o razumijevanju između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Uprave policije i Međunarodne organizacije za migracije vezano za implementaciju projekta "Podrška upravljanju migracijama u Crnoj Gori", 25.09.2009
5. Memorandumom o razumijevanju o policijskoj saradnji između Vlade Republike Crne Gore i Misije prelazne administracije UN na Kosovu -UNMIK, 2003.
6. Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Podgorica 17.07.2009.
7. Milosavljević, Mladen i dr. (2011): *Biometrijska identifikacija - manje poznati biometrijski sistemi u forenzičko - kriminalističkoj praksi*, Perjanik br.24, Policijska akademija Danilovgrad.
8. M. Bača, *Odabrane teme iz biometrije – poglavlje IV*, Varaždin, 2005.
9. Oakley, Kate (2002): *What is e-governance?*, Integrated Project 1: e-Governance Workshop, Strasbourg, 10-11.

10. Ronaghan, Stephen (2002): *Benchmarking E-government: A Global Perspective - Assessing the UN Member States*, United Nations Division for Public Economics and Public Administration.
11. Spalević, Željko (2013): *Pravni položaj policije u upravnom sistemu Crne Gore*, FDES, Podgorica.
12. Sporazum između vlade Republike Crne Gore i vlade Republike Turske o policijskoj saradnji, Istanbul 14.06.2007.
13. Sporazum između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske o policijskoj saradnji, Zagreb 22.11.2005.
14. Sporazum između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Ruske Federacije, St. Petersburg 08.10.2008.
15. Sporazum o saradnji zaključen između Misije OEBS-a u Srbiji i Crnoj Gori i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, Podgorica 04.11.2005.
16. Sporazum o strateškoj saradnji između Crne Gore i Evropske policijske kancelarije, Skupština Crne Gore, SU-SK Broj 01-82/5, Podgorica, 15. jula 2009.
17. Uprava policije Crne Gore, Priručnik – Policijski poslovi vođeni obavještajnim radom u Crnoj Gori, Podgorica, br. 01-051/09-38972/1 od 02.12.2009.
18. Ustav Evrope, (ur.) Milutin Janjević, Službeni glasnik, Beograd, 2005.
19. Zhiyuan, Fang (2002): *E-government in digital era: concept, practice, and development*, International journal of the Computer, the Internet and management. 10(2), pp. 1-22.

ELECTRONIC GOVERNMENT CLOUD SERVICE IN CONTROL OF BORDER CROSSINGS

Summary: Over the past decade, many individuals, companies and government institutions have been started to adopt the Internet and web-based technologies in their works. From the aspect of government institutions e-Governance services are implemented and applied in many countries. E-governance provides different interactions between government and citizens, government agencies, employees and businesses or commerce. In recent years cloud computing become a key computing platform for sharing resources that include infrastructure, software, applications, and business processes. Applied within the e-governance, cloud computing offers integration management with automated problem resolution, manages security and helps budget based on actual usage of data. In this paper authors propose new e-governance service for cross border cooperation in the fight against terrorism, which is based on the usage of cloud computing.

Key words: E-governance, Cloud Computing, Migration Crisis, Borders Security, National Security System